

«que lege, quæ timorem incutit, non tribuit charitatem.» Illud Apostoli, quod adversarii objiciunt: *Justo non est lex posita*, facile explicatur ex dictis. Tametsi enim lex, secundum se spectata, æque posita sit justis et injustis, (utrisque enim præscribit lex, quid faciendum aut omitendum sit,) non tamen poena legis imponitur justis, qui ex amore legem servant, sed injustis, qui legem prævaricantur. Hoc sensu dixit idem Apostolus ad Gal. iii, 19: «Quid igitur lex? Propter transgressionem posita est.» Vide Augustinum in libro *de Spiritu et littera*, capite decimo.

CAPUT VI.

DE SYNAGOGA VETERIS TESTAMENTI.

Nomen Synagogæ sumitur tribus modis in Scriptura. Primò pro tota congregatione, seu ecclesia judæorum: Num. xxvii, 20: «Audiat eum omnis Synagoga filiorum Israel.» Et Ecclesiast. l, 45: «Coram omni Synagoga Israel:» et alibi sæpè. Et hoc sensu fuit typus, seu figura Ecclesiae Christi, ut postea explicabo. Secundò pro congregatione seu conventu malorum: Psal. lxxxv, 15: «Deus, iniqui insurrexerunt super me, et Synagoga potentium quæsierunt animam meam, et non proposuerunt te in conspectu suo.» Et Eccl. iii, 30: «Synagogæ superborum non erit sanitas.» Et Apoc. ii, 9: «Blasphemaris ab his, qui se dicunt judæos esse, et non sunt, sed sunt Synagoga Satanae:» et cap. iii, 9: «Ecce dabo de Synagoga Satanae, qui dicunt se judæos esse, et non sunt, sed mentiuntur.»

Tertiò pro quibusdam aedificiis seu domibus, in quibus judæi singulis Sabbathis solent Scripturam legere et explicare. De his frequens est mentio in Evangelio: Matth. iv, 23: «Circuibat Jesus totam Galileam, docens in Synagogis eorum.» Et Marc. i, 21: «Et Sabbathis ingressus in Synagogam, docebat eos.» Et Luc. iv, 17: «Intravit secundum consuetudinem suam die Sabbathi

in Synagogam, et surrexit legere: et traditus est illi liber Isaiae prophetæ.» Et Joan. ix, 22: «Jam conspiceraverant judæi, ut si quis eum confiteretur esse Christum, extra Synagogam fieret,» id est, interdiceretur publicis conventibus, qui in Synagoga celebrabantur. Quod nos dicimus excommunicari.

2. Nos hic agimus de Synagoga primo modo sumpta, id est, de tota judæorum congregatione, seu ecclesia, quatenus constabat ex populo et Sacerdotibus. Et quæritur: 1. An fuerit visibilis. 2. An aliquandò erraverit, vel defecerit à fide. 3. An fuerit figura Ecclesiae Christi. 4. An fuerit tām perfecta, quam Ecclesia Christi est. De Synagoga tertio modo sumpta dicam aliquid cap. 12.

QUÆSTIO I.

An Synagoga fuerit visibilis?

4. De Synagoga statuendum est, sicut de qualibet communitate vel republica; in qua tria spectari possunt. Primò multitudo, seu collectio eorum hominum, qui in republica sunt. Secundò externum regimen, quo magistratus politicus gubernat suos subditos. Tertiò interna affectio, qua subditi inter se, et cum suo magistratu, tanquam membra cum capite, uniuntur. Duo priora sunt visibilia, et externis sensibus percipiuntur; tertium est invisible. Nam externis oculis videmus cives et magistratum, qui in republica sunt: videmus externam politiam et gubernationem: sed non videmus internum affectum, quem quisque habet, aut habere debet.

2. Idem dico de Synagoga. Tria in ea spectari poterant. Primò multitudo, seu collectio judæorum, qui erant in Synagoga. Secundò externum regimen Ecclesiasticum, Sacrificia, Sacraenta, Purificationes, Oblationes, et similes ceremoniæ Mosaicae. Tertiò interna fides et charitas, qua omnes vel erant, vel esse debebant inter se uniti. Duo priora erant visibilia; tertium invisible.

3. Idem de Ecclesia Christi. Sunt in ea visibles christiani: est visibile regimen, quo prelati gubernant suos subditos, dicendo, hortando, judicando, puniendo, Sa-

cramenta administrando. Est interna fides et charitas, qua inter se conjuncti sunt. Unde sequitur non aliter de Synagoga et Ecclesia, quam de republica vel civitate statuendum esse. Sicut ergo absolutè loquendo, rectè dicimus rempublicam Venetam, aut civitatem Viennensem esse visibilem et conspicuam: ita similiter Synagogam et Ecclesiam esse visibilem et conspicuam. Est enim pars ratio, ut explicatum est.

QUÆSTIO II.

An Synagoga aliquandò erraverit, vel à fide defecerit?

1. Lutherani et calvinistæ docent: sæpè illam errasse, et à fide defecisse. Primò tempore Moysis, quandò Aaron cum toto populo adoravit vitulum. (Exodi xxxii, 4.) Secundò tempore Eliæ, quando nullus mansit fidelis, nisi solus Elias, ut ipsem conqueritur. 3 Regum xix, 14: «Derelictus sum ego solus, et quærunt animam meam.» Tertio tempore Isaiae et Jeremiæ, quandò omnes recesserunt à Deo: Isaiae 1, 3: «Cognovit bos possessorem suum, et asinus præsepe Domini sui: Israel autem me non cognovit.» Et Jeremiæ ii, 13: «Duo mala fecit populus meus: Me dereliquerunt fontem aquæ vivæ, et foderunt sibi cisternas dissipatas, quæ continere non valent aquas.» Et 2 Paralipomenon xv, 3: «Transibunt multi dies in Israël absque Deo vero, et absque Sacerdote, doctore et absque lege.» Quartò tempore passionis Christi, quando tota Synagoga cum omnibus cæremoniis suis expiravit.

2. Respondeo: Hic multa asseruntur, quæ examinanda sunt. Primùm est Synagogam tempore Moysis in adorando vitulo defecisse à fide, falsum est. Non defecit tota Synagoga, sed pars ejus. Non enim defecit Moyses, nec Levitæ et Sacerdotes, ut patet ex illo Exodi xxxii, 25 et 26: «Videns ergo Moyses populum, ait: Si quis est Domini, jungatur mihi. Congregatique sunt ad eum omnes filii Levi.» Erant autem filii Levi viginti duo millia, ut habetur Num. iii, 39.

3. Alterùm est Synagogam tempore Eliæ, Isaiae, Jeremiæ defecisse à fide. Hic opus est distinctione. Nam

duo regna pertinebant ad Synagogam: alterùm Juda, quod constabat duabus, alterùm Israel, quod constabat decem tribubus. Hoc posterius statim à principio, sub primo rege Jeroboam defecit à vera fide, et publicè cœpit idola adorare: 3 Regum xii, 27; et in eo statu permansit usque ad captivitatem juxta illud 4 Regum xvii, 22: «Ambulaverunt filii Israel in universis peccatis Jeroboam, quæ fecerat, et non recesserunt ab eis, usque quod Dominus auferret Israel à facie sua in assyrios.» Nihilominus semper aliqui fuerunt in illo regno, qui abstinerent ab idolatria, et verum Deum agnoscerent, etiam tempore Eliæ. Nam cum ipse putaret se solùm relictum esse in cultu veri Dei, audivit responsum à Domino 3 Reg. xix, 18: «Derelinquam mihi in Israel septem millia virorum, quorum genua non sunt incurvata ante Baal.» Et similiter de Tobia legimus Tob. i, 5: «Cum irent omnes ad vitulos aureos, quos Jeroboam fecerat rex Israel, hic solus fugiebat consortia hominum; sed pergebat in Jerusalem ad templum Domini, et ibi adorabat Dominum Deum Israel.»

4. In regno Juda aliter res se habuit. Nam aliqui reges fuerunt boni et cultores veri Dei, ut Asa, Josaphat, Azarias, Joathan, Ezechias et Josias, sub quibus vera religio, vel restaurata, vel conservata est: alii mali et idololatræ, ut Achaz, Manasses, Amod: alii denique non quidem idololatræ, sed tamen mali. Semper tamen in templo Salomonis videtur mansisse usus sacrificiorum secundùm legem Mosaicam usque ad captivitatem babyloniam, ut colligitur ex illis verbis 2 Machab. i, 19: «Cum in Persidem ducerentur Patres nostri, Sacerdotes, qui tunc cultores Dei erant, acceptum ignem de altari occultè absconderunt in valle, ubi erat poteus altus, et siccus.» Loquitur de igne cœlitus à Deo misso, quo utebantur Sacerdotes in quotidianis sacrificiis. (Levit. ix, et x.) Igitur ignis ille fuit conservatus in templo usque ad illud tempus, quo judæi in Persidem captivi abducebantur.

5. Tertiùm est Synagogam tempore Christi expirasse. Hoc verum est, non quod tunc defecerit à vera fide, quam anteà profitebatur, sed quia tunc repudiata est cum suis cæremoniis et sacrificiis; ac in ejus locum successit Ec-

clesia Christi. Ubi obiter notandum est potuisse hæc quinque spectari in Synagoga: 1. Legem Mosaicam: 2. Prophetiam de Christo: 3. Sacerdotium et sacrificia legalia: 4. Supremam potestatem judiciariam, quæ erat in Pontifice et Concilio: 5. Infallibilem Dei assistantiam, quæ illi potestati erat annexa. Quando et quomodo singula expraverint, dicam paucis.

6. Lex Mosaica, quoad obligationem, abrogata est in morte Christi, ut docet S. Th. in 1, 2 quæst. 183, art. 3 ad 2, et alii passim. Tunc enim amisit vim obligandi; quia tunc «velum templi scissum est in duas partes à «summo usque deorsum:» Matt. xxvii, 51. Et tunc Christus dixit in cruce: *Consummatum est.* Unde sequitur ante mortem Christi viguisse simul legem Mosaicam et Evangelicam: post mortem, solam Evangelicam.

7. Prophetia de Christo fuit multiplex. Alia de venturo Christo in hunc mundum; alia de ejus doctrina et miraculis; alia de morte et passione; alia de descensu ad inferos; alia de resurrectione: unaquæque earum tunc expravit, quandò impletum fuid id, quod per eam prædicabatur; v. g., Prophetia de venturo Christo expravit per adventum Christi: Matth. xi, 13: «Lex et Prophetæ usque ad Joannem.» Et sic deinceps.

8. Sacrificia legalia sunt etiam abrogata per mortem Christi, sicut lex Mosaica. Quod maximè verum est de eruentis sacrificiis, in quibus mactabantur animalia. Erant enim figuræ seu umbræ cruenti sacrificii, quo Christus in ara crucis erat mactandus. Itaque adveniente hoc sacrificio, necesse fuit illa exprire: sicut adveniente sole, facessunt tenebrae.

9. Suprema potestas judiciaria, itemque divina assistentia illi annexa non videtur simul seu eodem momento tota exprasse; sed successivè, et quasi per partes. Nam primò certum est Christum habuisse majorem potestatem judiciariam, et uberiorem Dei assistantiam, quam habuerit Pontifex in veteri Testamento juxta illud Matthæi xxviii, 18: «Data est mihi omnis potestas in «cœlo et in terra.» Itaque Pontifex, respectu Christi, non potuit amplius habere supremam; tametsi habuerit supremam in suo ordine ac statu.

10. Deinde assistantia divina paulatim subtracta est. Quod facile ostendi potest in iis Conciliis, qui post Christi nativitatem à Pontifice et Sacerdotibus celebrata sunt. Tria potissimum recensebo. Primùm tempore Herodis, quandò tres Magi venerunt Hyerosolymam: alterū tempore Lazari resuscitati, quandò disputabatur, quid de Christo, tot miracula faciente, statuendum esset: tertium tempore captivitatis Christi, quandò à Caipha ad mortem condemnatus est. In primo mansit integra assistentia divina, in altero diminuta est, in tertio penitus sublata. Quod sic demonstro.

11. Primum Concilium convocatum est propter Herodem, qui à Principibus Sacerdotum sciscitabatur, ubi Christus, juxta Prophetarum vaticinia, esset nasciturus? Matthæi 11, 4. Et responsum est: «In Bethlehem Juda. Sic enim scriptum est per Prophetam: Et tu Bethlehem terra Juda, nequaquam minima es in Principibus Juda: «Ex te enim exiit Dux, qui regat populum meum Israel.» Quæ decisio fuit vera et infallibilis, ac proinde ex vera et infallibili Dei assistentia profecta.

12. Alterum celebratum fuit ex occasione miraculi, quo Christus Lazarum resuscitavit, Joann. xi, 47: «Collegerunt ergo pontifices et pharisæi concilium, et dicebant: Quid facimus, quia hic homo multa signa facit? «Si dimittimus eum sic, omnes credent in eum: et ve-«nient romani, et tollent nostrum locum et gentem. Unus «autem ex ipsis, Caiphas nomine, cum esset pontifex «anni illius, dixit eis: Vos nescitis quicquam, nec co-«gitatis, quia expedit vobis, ut unus moriatur homo pro «populo, et non tota gens pereat. Hoc autem à semetipso «non dixit, sed cum esset pontifex anni illius, prophe-«tavit, quod Jesus moriturus esset pro gente, etc.» Ex his verbis manifestè constat Caipham ex una parte errasse, ex altera non errasse: et partim ex odio, more humano, partim ex assistentia Spiritus Sancti, more propheticō, locutum esse. In eo errabat, quod Christum innocentem morti adjudicaret; et hoc ex invidia et æmulatione. (Matth. xxvii, 18.) In eo non errabat, quod prædiceret Christum moriturum pro salute judæorum: et hoc non ex semetipso, id est, ex proprio judicio et affectu

humano, sed ex divino instinctu, qui Pontifici ratione sui officii solet assistere.

13. Tertium celebratum fuit instantे Christi passione, Matth. xxvi, 57: ubi Sacerdotes «quærebant falsum testimonium contra Jesum, ut eum morti traducerent.» Et tandem lata est, hæc sententia: *Reus est mortis.* Quæ sine dubio fuit iniqua, nec ullo modo à Deo inspirata, sed potius à diabolo, ut jam anteà dictum erat à Christo, Joann. viii, 44: «Vos ex patre diabolo estis, et desideria patris vestri vultus facere: ille homicida erat ab initio.» Nec quicquam in illo Concilio gestum est, ex quo constare possit, divinam assistantiam illi adfuisse.

QUÆSTIO III.

An Synagoga fuerit figura Ecclesiae Christi?

1. In figura duo spectari debent: Primo, quod representet rem figuratam, quo pacto cruenta sacrificia Mosaica representabant cruentum sacrificium Christi in eruce. Secundo, quod sit imperfectior re figurata, sicut umbra est imperfectior, quam corpus; et rudis delineatio imaginis est imperfectior, quam ipsa imago consummata; et vetus Testamentum est imperfectius, quam novum. Utrumque accommodandum est Synagogæ respectu Ecclesiae.

2. Primo ergo queritur, in quo Synagoga representaverit Ecclesiam? Respondeo: In his punctis: Primo, sicut Synagoga ædificata fuit à Moyse, qui erat famulus Dei; ita Ecclesia à Christo, qui est Filius Dei: 1 Hebr. iii, 5. Secundo, sicut Moyses fuit primus monarcha seu visibile caput Synagogæ; ita Christus Ecclesia: Ep. v, 23. Tertio, sicut Synagoga post mortem Moysis semper gubernata fuit ab uno visibili capite, nempe à Pontifice; sic etiam Ecclesia post mortem Christi: Joan. xxi, 47: «Pasce oves meas.» Quartò, sicut Synagoga habuit sua Sacramenta, sacrificia et alias cærimonias ad cultum Dei pertinentes; sic etiam habet Ecclesia. Quinto, sicut Synagoga fuit visibilis, quoad externam populi gubernationem,

et invisibilis, quoad internam fidem; ita etiam Ecclesia.

3. Hic notandum est, sicut Synagoga fuit figura Ecclesiae, ut jam dixi, ita Moysen fuisse figuram Christi. Est autem multiplex analogia inter utrumque. Primo uterque natus est in aliena terra: Moyses in Ægypto, Christus in Bethlehem. Secundò Moyses positus est in fiscella, Christus in præsepio. Tertiò rex Pharaon persecutus est Moysen, et reliquos infantes hebræorum in Ægypto: rex Herodes persecutus est Christum, et reliquos infantes in Bethlehem. Quartò Moyses eduxit populum ex servitute Ægypti, Christus ex servitute diaboli. Quintò Moyses duxit populum per mare rubrum, Christus per Baptismum. Sextò Moyses fuit mediator veteris Testamenti, Christus novi. Septimò Moyses dedit legem veterem, Christus novam seu Evangelicam. Octavò Moyses, antequam daret legem, jejunavit quadraginta diebus, Christus similiter. Nonò Moyses accepit sponsam Æthiopissam, Christus sponsam Ecclesiam, de qua scriptum est, *Nigra sum, sed formosa.* Decimò Moyses instituit septuaginta seniores, Christus septuaginta Discipulos. Undecimò Moyses misit duodecim exploratores in Palæstinam, Christus duodecim Apostolos in orbem universum. Duodecimò Moyses per virgam suam fecit magna miracula, Christus majora per lignum crucis.

QUÆSTIO IV.

An Synagoga fuerit tamen perfecta, quam Ecclesia Christi?

4. Respondeo: In multis fuit imperfectior: Primo Synagoga fuit ancilla; Ecclesia est domina: Galat. iv, 31: «Non sumus ancillæ filii, sed liberæ.» Secundò Synagoga, quia erat ancilla, fuit repudiata; Ecclesia, cum sit domina, nunquam repudiabitur. De illa dictum est Galat. iv, 30: «Ejice ancillam et filium ejus;» de hac verò Isaiæ liv, 4: «Noli timere, quia non confunderis, neque erubesces.» Tertiò Synagoga habuit Prophetas et Sacerdotes, per quos Deus populo loquebatur; Ecclesia habet ipsum Filium Dei incarnatum, qui in propria persona

locutus est nobis: Hebræorum 1, 2. Quartò Synagoga accepit à Moyse nudam legem præcipientem; Ecclesia accepit à Christo legem præcipientem, et gratiam adjuvantem: Joan. 1, 17. Quintò Synagoga fuit exigua, et intra Palestinæ terminos comprehensa; Ecclesia est Catholica, et toto orbe diffusa: Marci. xvi, 15, et Rom. x, 18. Sextò Synagoga non fuit mater omnium fidelium, sed tantum aliquorum; quia multi fideles extra Synagogam salvabantur, ut Ninivitæ, de quibus Matth. xii, 41; Ecclesia est mater omnium fidelium, et nemo extra illam salvari potest.

2. Hoc pulchrè ostendit Augustinus libro *de Unitate Ecclesiæ*, cap. 19 cum ait: «Ad ipsam salutem, ac vitam æternam nemo pervenit, nisi qui habet caput Christum. «Habere autem caput Christum nemo poterit, nisi qui in eis corpore fuerit, quod est Ecclesia.» Quod etiam variis rationibus confirmat serm. 181 de temp. Primò, quia in sola Ecclesia immolatur hostia Salvatoris. Secundò in sola vinea laborantes accipiunt mercedem denarii. Tertiò omnes, qui extra arcam Noe fuerunt, diluvio extinti sunt. Quartò membrum, quod non manet in corpore, vitam habere non potest. Quintò ramus præcisisus ab arbore, non potest germinare. Sextò rivos à fonte separatus, exarescit.

3. Alii hanc addunt: Christus est sponsus Ecclesiæ; at Christus non est adulter, nec generat filios ex adultera; ergo non generat filios, nisi ex sponsa sua Ecclesia. Nemo igitur filius Christi est, nisi matrem agnoscat Ecclesiæ. Quo spectat illud Cypriani libro de veritate Ecclesiæ: «Non habet Deum Patrem, qui Ecclesiam non habet Matrem.» Quod etiam repetit Aug. lib. 4 de Symbolo ad catechumenos, cap. 13.

CAPUT VII.

DE MINISTRIS SYNAGOGÆ ORDINARIIS, QUI ERANT LEVITÆ,
SACERDOTES ET PONTIFEX.

4. In statu naturæ, qui duravit ab Adamo usque ad Moysen, omnes primogeniti erant Sacerdotes, et divino cultui peculiariter mancipati. At in statu legis Mosaicæ, qui duravit à Moyse usque ad Christum, voluit quidem Deus omnes primogenitos sibi sanctificari, Exodi xiii, 2. Sed tamen in illorum locum ex duodecim tribubus Israel elegit tribum Levi, eamque divino servitio præ cæteris destinavit juxta illud Numerorum iii, 12: «Ego tuli Levitam à filiis Israel pro omni primogenito in filiis Israel, et eruntque Levitæ mei.» Et capite octavo, 6: «Tolle Levitas de medio filiorum Israel, et purificabis eos:» et infra: «Statues Levitas in conspectu Aaron, et filiorum eis, et consecrabis oblatis Domino, ac separabis de medio filiorum Israel, ut sint mei. Et posteâ ingrediāntur tabernaculum fœderis, ut serviant mihi:» et iterum: «Tuli Levitas pro cunctis primogenitis filiorum Israel, ut serviant mihi pro Israel in tabernaculo, et carent pro eis, ne sit in populo plaga.»

2. Porro in tribu Levi tria hominum genera distingui solent: Primò Levitæ propriæ dicti: secundò Sacerdotes: tertio summus Sacerdos, seu Pontifex. Tametsi enim omnes, qui erant ex tribu Levi generatim vocati fuerint Levitæ, seu filii Levi: tamen ex usu Scripturæ, Levitæ propriæ dicti distinguebantur à Sacerdotibus et Pontifice. Nam illi soli vocabantur Sacerdotes, qui offerebant victimas et sacrificia: illi verò Levitæ, qui Sacerdotibus ministrabant. Inter Sacerdotes, qui erat summus, vocabatur Pontifex.

3. De his omnibus, ac potissimum de Pontifice agendum est hoc ordine: Primò ex qua familia fuerit Pontifex. Secundò quæ fuerit successio Pontificum. Tertiò quo ritu consecrati fuerint Levitæ, Sacerdotes et Pontifex.